

▲ Staroměstské náměstí v době výzkumu základů mariánského sloupu. Pohled z radniční věže k Týnskému chrámu. Foto Martina Frouz V., 2015.

PRŮVODCE PRAŽSKOU ARCHEOLOGII

Památky známé, neznámé i skryté

Editoři:

Ivana Boháčová
Jaroslav Podliska

Autoři:

Ivana Boháčová
Tomasz Cymbalak
Jarmila Čiháková
Zdeněk Dragoun
Jan Hasil
Jan Havrda
Petr Juřina
Vojtěch Kašpar
Filip Laval
Katarína Mašterová
Jaroslav Podliska
Veronika Staňková
Petr Starec
Miroslava Šmolíková
Michal Tryml
Martin Vyšohlíd
Anna Žďárská

Archeologický ústav Akademie věd České republiky, Praha, v. v. i.
Národní památkový ústav

Praha 2017

Recenzovali:

doc. Mgr. Karel Nováček, Ph.D.

prof. dr hab. Jerzy Piekalski

PhDr. Ivo Štefan, Ph.D.

Publikace je výstupem projektu Integrovaný informační systém archeologických pramenů Prahy, financovaného z programu Ministerstva kultury České republiky na podporu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity (NAKI, reg. č. DF13P01OVV014) v letech 2013–2017.

Na přední straně obálky byla použita fotografie dlažby Juditina mostu v domě čp. 77 U Lužického semináře na Malé Straně v Praze, foto M. Frouz. Na zadní straně fotografie z výzkumu na dnešním nám. F. Kafky na Starém Městě (1926–1927). Ve výkopu bylo zastiženo zdivo jednoho z románských domů odkrývaných v meziválečném období v historickém jádru Prahy. Foto J. Pasternak, Památkový sbor, A2623. © ARÚ Praha, pozůstalost I. Borkovského a © Archiv hl. m. Prahy 19674.

© Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.

© Národní památkový ústav

© Autoři

ISBN 978-80-87365-97-7 (Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.)

ISBN 978-80-7480-091-7 (Národní památkový ústav)

OBSAH

PRŮVODCE PRAŽSKOU ARCHEOLOGIÍ. PAMÁTKY ZNÁMÉ, NEZNÁMÉ I SKRYTÉ

■ ÚVOD

O knize (aneb proč vznikl archeologický průvodce a co v něm lze nalézt) ■ Ivana Boháčová – Jaroslav Podliska	7
Archeolog ve městě a jeho metody výzkumu ■ Vojtěch Kašpar	11
Počátky archeologického výzkumu a péče o archeologické památky v Praze ■ Miroslava Šmolíková	17
Archeologie v historickém jádru Prahy od vzniku Československé republiky do roku 1989 ■ Ivana Boháčová	23
Současnost pražské archeologie v centru města ■ Jaroslav Podliska	29

I Přírodní podmínky a nerostné suroviny jako klíč k osídlení Prahy ■ Jan Havrda	33
--	----

■ HRADČANY ■ Ivana Boháčová	39
------------------------------------	----

1 Kostel Panny Marie – nejstarší sakrální stavba v Praze ■ Ivana Boháčová	44
2 Raně středověké opevnění a severní trakt Pražského hradu ■ Ivana Boháčová	47
3 Památky pod dlažbou 3. nádvoří Pražského hradu ■ Ivana Boháčová	50
4 Rotunda a bazilika sv. Víta, klášter kostela Pražského a biskupský palác ■ Ivana Boháčová	54
5 Bazilika a klášter sv. Jiří na Pražském hradě ■ Katarína Mašterová	57
6 Prašný most ■ Ivana Boháčová	60
7 Pohřebiště, popraviště a kaple sv. Matouše na Loretánském náměstí ■ Ivana Boháčová	62
8 Klášter premonstrátů na Strahově ■ Zdeněk Dragoun – Jaroslav Podliska	65
9 Dům Tychona Brahe na Pohořelci ■ Michal Tryml	68

II Nejstarší opevnění Prahy ■ Ivana Boháčová – Jan Havrda	70
--	----

III Pohřbívání ve středověké Praze ■ Ivana Boháčová – Jan Havrda – Petr Starec	77
---	----

■ MALÁ STRANA A OKOLÍ ■ Jarmila Čiháková	83
---	----

10 Rotunda sv. Václava ■ Jarmila Čiháková	90
11 Kostel sv. Maří Magdalény kláštera magdalenitek ■ Jan Havrda – Michal Tryml	92
12 Bývalý kostel sv. Jana Křtitele v Oboře ■ Zdeněk Dragoun	94
13 Opevnění podhradí a dřevěná cesta v Mostecké ulici ■ Jarmila Čiháková	96
14 Kotlářovský dům s pozůstatky Juditina mostu ■ Zdeněk Dragoun – Jaroslav Podliska	99
15 Dům U Tří zlatých korun a městské opevnění ■ Tomasz Cymbalak – Jaroslav Podliska	102
16 Hrnčířská dílna ve Vlašské ulici ■ Jan Havrda	104
17 Zmizelý vltavský ostrov na Klárově ■ Jan Havrda	106
18 Románský dvorec na Petříně ■ Michal Tryml	108
19 Řetězový most Františka I. ■ Jan Havrda	110
20 Kostel sv. Filipa a Jakuba na Smíchově ■ Zdeněk Dragoun	112

IV Zaniklá architektura kostelů a klášterů ■ Zdeněk Dragoun	113
--	-----

■ STARÉ MĚSTO A JOSEFOV ■ Jaroslav Podliska	117
--	-----

21 Můstek přes příkop staroměstského opevnění ■ Zdeněk Dragoun	125
22 Klášter křižovníků s červenou hvězdou a pozůstatky Juditina mostu ■ Zdeněk Dragoun – Jaroslav Podliska	126
23 Předmostí Karlova mostu na Křižovnickém náměstí ■ Jaroslav Podliska	128
24 Klášter klarisek a minoritů Na Františku ■ Michal Tryml	130
25 Betlémská kaple a její podzemí ■ Jaroslav Podliska	136
26 Kostel sv. Filipa a Jakuba ■ Jaroslav Podliska	138
27 Kostel sv. Vavřince v areálu kláštera dominikánek u sv. Anny ■ Zdeněk Dragoun	140
28 Kostel sv. Linharta ■ Jan Havrda – Zdeněk Dragoun	142
29 Kostel sv. Jana Křtitele na zábradlí ■ Jaroslav Podliska	144

30	Kostel sv. Valentina ■ Zdeněk Dragoun	146
31	Mariánské náměstí a kostel Panny Marie na louži ■ Michal Tryml	148
32	Dominikánský klášter sv. Klimenta ■ Jan Havrda	150
33	Klášter cyriaků s kostelem sv. Kříže Většího ■ Veronika Staňková	154
34	Románský dům Andělská kolej ■ Zdeněk Dragoun	156
35	Týnský dvůr (Ungelt) ■ Zdeněk Dragoun	159
36	Kostel Panny Marie před Týnem a jeho předchůdci ■ Zdeněk Dragoun	162
37	Raně středověké pohřebiště v Bartolomějské ■ Veronika Staňková	164
38	Středověká komunikace pod Platněřskou ulicí ■ Jan Havrda	166
39	Staroměstské náměstí a památky skryté pod jeho dlažbou ■ Jaroslav Podliska – Jan Havrda	168
40	Staroměstské smetiště ■ Zdeněk Dragoun	171
41	Kostel sv. Benedikta a komenda řádu německých rytířů ■ Michal Tryml	172
42	Zaniklé synagogy židovského města ■ Jan Havrda	174
43	Mikve u Pinkasovy synagogy ■ Michal Tryml	178
V	Pražské románské domy ■ Zdeněk Dragoun	181
VI	Cesty a veřejná prostranství v minulosti města ■ Jan Havrda – Jaroslav Podliska – Michal Tryml	185
VII	Vrcholné středověké a novověké opevnění pražských měst ■ Zdeněk Dragoun – Petr Starec	189
VIII	Výroba a zpracování kovů ve středověké Praze ■ Jaroslav Podliska	195
■	NOVÉ MĚSTO ■ Vojtěch Kašpar	201
44	Středověká osada u kostela sv. Petra na Poříčí ■ Vojtěch Kašpar	208
45	Náměstí Republiky v minulosti ■ Petr Juřina – Martin Vyšohlíd	212
46	Bývalá kasárna Jiřího z Poděbrad (Palladium) ■ Petr Juřina – Martin Vyšohlíd	215
47	Novoměstská Jáma ■ Tomasz Cymbalak	218
48	Židovská zahrada ■ Veronika Staňková	220
49	Gotické sklepy ve Spálené ulici ■ Tomasz Cymbalak	222
50	Kaple Božího Těla na Karlově náměstí ■ Jaroslav Podliska	225
51	Domy koželužů v Jirchářích ■ Michal Tryml	228
52	Kostel sv. Bartoloměje ■ Anna Žďárská	230
53	Kostel sv. Jana Evangelisty na bojišti ■ Michal Tryml	232
IX	Odpad v životě města (studny, jímky, smetiště...) ■ Tomasz Cymbalak	233
X	Řemesla na Novém Městě pražském ■ Vojtěch Kašpar	236
■	VYŠEHRADEK A OKOLÍ ■ Ivana Boháčová	243
54	Osada na břehu Botiče pod Vyšehradem ■ Jaroslav Podliska	248
55	Palácové stavby středověkého Vyšehradu ■ Ivana Boháčová	250
56	Pozůstatky středověké baziliky sv. Petra a Pavla a románský „most“ ■ Ivana Boháčová	252
57	Raně románská bazilika sv. Vavřince a její předchůdce ■ Ivana Boháčová	254
58	Kostel sv. Pankráce ■ Michal Tryml	256
■	VELKÁ PRAHA – PROMĚNY PRAŽSKÉHO REGIONU OD PRAVĚKU PO NOVOVĚK ■ Jan Hasil – Miroslava Šmolíková	259
59	Hradiště Na Farkách ■ Miroslava Šmolíková	266
60	Hradiště Závist a Šance ■ Miroslava Šmolíková	268
61	Výšinné sídliště V Obůrkách ve Víně ■ Miroslava Šmolíková	272
62	Hradiště Zámka u Bohnic ■ Miroslava Šmolíková	274
63	Hradiště Hostivař ■ Miroslava Šmolíková	276
64	Šarecké údolí ■ Jan Hasil	278
65	Hradiště Butovice ■ Miroslava Šmolíková	280
66	Hradiště Královice ■ Jan Hasil	282
67	Hradiště Víně ■ Jan Hasil	284

68	Čimice ■ Filip Laval	286
69	Klášter benediktinů v Břevnově ■ Michal Tryml	290
70	Kostel Stětí sv. Jana Křtitele v Dolních Chabrech ■ Zdeněk Dragoun	295
71	Pohřebiště v Lahovicích ■ Miroslava Šmolíková	298
72	Zaniklá ves Litožnice ■ Jan Hasil	300
73	Bývalý cisterciácký klášter na Zbraslavi ■ Michal Tryml	302
74	Zaniklá tvrz Slavětice ■ Jan Hasil	305
75	Zaniklá ves Hol ■ Jan Hasil	306
76	Nový hrad u Kunratic ■ Jaroslav Podliska	308
77	Obléhačí tábor před Novým hradem u Kunratic ■ Jaroslav Podliska	311
■	Hlavní archeologická období a kultury v Čechách	314
■	Významní pražští archeologové minulosti ■ Ivana Boháčová – Jaroslav Podliska – Miroslava Šmolíková	315
■	Abecední rejstřík lokalit	318
■	Slovníček odborných pojmů	320
■	Použité zkratky	322
■	Literatura a prameny	323
■	Resumé: Guide to Prague Archaeology: Known, Unknown, and Hidden Monuments	333
■	Autorský kolektiv	335